

Factsheet Stand.tv - meting 25 - maart 2009

Stand.tv (voorheen De Maatschappelijke Barometer)

Regelmatig peilt Motivaction - in samenwerking met Netwerk - via een vaste set vragen 'de stand van het land'. De Maatschappelijke Barometer, vanaf meting 25 Stand.tv genoemd, meet onder meer de tevredenheid van de bevolking over de eigen leefsituatie, de samenleving en diverse beleidsterreinen. In deze 25ste meting van maart 2009 is aandacht besteed aan de gevolgen van de crisis onder de Nederlandse bevolking.

De vorige meting is uitgevoerd in november 2008, in de periode na de financiële injecties door de overheid aan noodlijdende Nederlandse banken.

Hieronder volgen de belangrijkste resultaten van meting 25, de onderzoeksverantwoording en een overzicht van de eerdere metingen.

Samenvatting

De huidige financiële crisis zorgt dat Nederlanders minder tevreden zijn over de economische situatie. De waardering voor politiek en overheid blijft vrijwel gelijk. Deze wordt blijkbaar nauwelijks beïnvloed door de moeizame politieke onderhandelingen die momenteel gaande zijn over de aanpak van de kredietcrisis. Ondanks een geringe daling blijft het vertrouwen in de Nederlandse samenleving en het huidige kabinetsbeleid stabiel.

Bijna de helft van de ondervraagde Nederlanders geeft aan persoonlijke gevolgen van de financiële crisis te ondervinden. Een kwart (24%) van de bevolking verloor spaargeld of heeft beleggingen in waarde zien dalen. Ook de verwachting wat betreft de toekomst is niet erg rooskleurig, men verwacht gevolgen voor het besteedbaar inkomen (40%) en de pensioenuitkering (29%). Aan de andere kant verwacht bijna een kwart (23%) van de bevolking geen negatieve persoonlijke gevolgen.

Met name bankiers en financiële adviseurs worden verantwoordelijk gehouden voor de huidige crisis, maar ook aandeelhouders, beleggers en de Amerikaanse overheid hebben hier volgens Nederlanders een belangrijk aandeel in.

De persoonlijke financiële situatie is onder controle, zo stelt de meerderheid. Men verwacht geen problemen zolang men niet geconfronteerd wordt met het verlies van baan of de afname van inkomen.

Nederlanders zijn verdeeld over de noodzaak van bezuinigingen. 43% van de bevolking is hiervan voorstander, maar er zijn net zoveel tegenstanders. Als er dan toch bezuinigd moet worden, dan het liefst door het terugschroeven van defensie-uitgaven en het afschaffen van de hypotheekrenteaftrek voor huizen boven de 1 miljoen euro. Minder populair zijn maatregelen die sterker raken aan de persoonlijk situatie, zoals het geleidelijk opvoeren van de AOW-gerechtigde leeftijd, geleidelijk afbouwen van de hypotheekrenteaftrek en het bevriezen van lonen en uitkeringen.

Het is daarnaast opvallend dat een grote meerderheid (78%) de voorkeur geeft aan bezuinigen boven lenen, maar dat tegelijkertijd een vrijwel even grote groep (75%) een oplopende staatsschuld verkiest boven een belastingverhoging.

Een substantieel deel van de Nederlanders ziet naast negatieve ook positieve gevolgen van de financiële crisis, met name op moreel vlak. Het gegeven dat mensen meer gaan nadenken over wat echt belangrijk is in het leven en het halt dat wordt toegeroepen aan de bonuscultuur zien de ondervraagden als de belangrijkste voordelen van de huidige crisis.

Volgens de Nederlandse bevolking zal de crisis nog wel even voortduren. 31% denkt één tot twee jaar, 28% rekent op twee tot vijf jaar en slechts 14% gaat ervan uit dat de crisis binnen een half jaar voorbij is.

Tevredenheid over samenleving stabiel

- De tevredenheid over de samenleving is al ruim twee jaar vrij stabiel. Ten opzichte van de vorige peiling blijft de tevredenheid met betrekking tot de Nederlandse samenleving onveranderd (46 punten op een schaal van 1 tot 100). In februari 2007 was de tevredenheid op een hoogtepunt (48), ten tijde van het aantreden van de huidige regering. In de twee daaropvolgende peilingen was telkens een lichte daling van de tevredenheid te zien, en in het laatste jaar weer een kleine stijging. De score is momenteel 10 punten hoger dan bij de introductie in maart 2005 (36).
- Het vertrouwen dat het met de Nederlandse samenleving beter zal gaan de komende jaren is in vergelijking met de vorige peiling wederom twee punten gestegen (was 44, nu 46). In de meting van augustus 2008 was dit vertrouwen nog iets lager (42).
- De betrokkenheid bij wat er in Nederland gebeurt, is sinds de meting van november 2008 gestegen (was 57, nu 59).

Naast de algemene tevredenheid wordt ook de tevredenheid op verschillende terreinen gevolgd. Hieronder de belangrijkste conclusies.

Tevredenheid over economie daalt, tevredenheid over overheid en politiek blijft gelijk

- Op de meeste maatschappelijke terreinen is de tevredenheid in vergelijking met de laatste peiling in november 2008 weinig veranderd. De top-6 bestaat uit wonen (61), onderwijs (54), natuur & milieu, veiligheid en internationale samenwerking (allen 53), en democratie (52).
- In vergelijking met de vorige meting zijn Nederlanders wederom minder tevreden wat betreft de economische situatie (was 42, is 40). De financiële crisis lijkt daarmee een voortdurende invloed te hebben op de tevredenheid over de economische situatie (was 47 in augustus 2008).
- De tevredenheid ten aanzien van de overheid (was 45, is 44) en politiek (was 42, is 41) blijft stabiel ten opzichte van de laatste meting.

Naast de tevredenheid op diverse terreinen, worden ook de prioriteiten gemeten. Het gaat hier om gebieden die het meest urgent om een oplossing vragen.

Economische situatie urgenter geworden, zorg en politiek iets minder urgent geworden

- De probleemgebieden die volgens de bevolking het meest dringend om een oplossing vragen zijn achtereenvolgens:
 1. De economische situatie (25%)
 2. Wijze waarop mensen met elkaar omgaan (12%)
 3. Normen en waarden (10%)
 4. Zorg (7%)
 5. Sociale zekerheid (7%)
 6. Integratie (5%)
 7. Onderwijs (5%)
 8. Het rechtssysteem (4%)
 9. Veiligheid (4%)
 10. Natuur en milieu (4%)
 11. De politiek (3%)
 12. Verkeer en vervoer (2%)
 13. De overheid (2%)
 14. De strijd tegen terreur (2%)
 15. De democratie (1%)
 16. De media (1%)
 17. Levensbeschouwing en zingeving (1%)
 18. Wonen (0%)
 19. Internationale samenwerking (0%)

- Het meest urgente probleemgebied dat in de ogen van Nederlanders om een oplossing vraagt is de economische situatie. Door een stijging van maar liefst 9% ziet op dit moment een kwart van de bevolking (25%) dit zo.
- Deze stijging gaat onder meer ten koste van de mate waarin de zorg (was 15%, is 7%) en het rechtssysteem (was 7%, is 3%) als meest urgente probleemgebieden worden gezien.
- De wijze waarop mensen met elkaar omgaan (12%) wordt nog altijd door een belangrijk deel als probleemgebied beschouwd dat het meest dringend om een oplossing vraagt. Dit betekent een daling van 3% ten opzichte van de meting in november 2008.

Overwegend neutrale houding tegenover het huidige kabinetsbeleid

Een klein deel (12%) van de bevolking vindt dat de overheid de gesteldheid van de Nederlandse samenleving met het huidige kabinetsbeleid verbetert, terwijl 41% van mening is dat er geen invloed is. Bijna een derde deel (31%) van de Nederlanders vindt dat de gesteldheid verslechtert door het kabinetsbeleid. Het overig deel (16%) heeft geen mening.

Gevolgen financiële crisis voor Nederlandse bevolking

In het volgende deel wordt dieper ingegaan op de gevolgen van de financiële crisis voor de Nederlandse bevolking.

Bijna de helft Nederlanders ondervindt persoonlijke gevolgen van de financiële crisis

- Bijna de helft (47%) van de bevolking geeft aan geen persoonlijke gevolgen te ondervinden als gevolg van de financiële crisis. Ruim de helft (52%) geeft aan wel persoonlijke gevolgen van de financiële crisis te ondervinden.
- Iets minder dan een kwart (24%) van de bevolking stelt dat spaargeld en/of beleggingen minder waard zijn geworden. Daarnaast spelen een rol het achterwege blijven van inflatiecorrectie (9%), een daling in het (gezamenlijk) inkomen (8%), verlies van baan (4%) en verlies van baan door partner (2%).

Substantieel deel bevolking verwacht persoonlijk negatieve gevolgen te ondervinden

- Een deel van de bevolking (40%) verwacht in de toekomst minder te kunnen besteden als gevolg van de financiële crisis, terwijl 29% denkt straks minder pensioen te ontvangen.
- Slechts een klein deel van de bevolking vreest voor verlies van baan (6%) of verlies van baan of geld door partner of dierbaren (11%). Een ander deel (8%) verwacht straks het huis of hypotheek niet meer te kunnen betalen.
- Bijna een kwart van de Nederlanders (23%) is positief gestemd en verwacht geen persoonlijke gevolgen te gaan ondervinden van de crisis.

De helft van de bevolking is er in de afgelopen twintig jaar op vooruit gegaan

- Een klein deel (16%) van de Nederlanders geeft aan minder dan anderen voordeel te hebben gehad bij de welvarendheid van de bevolking, terwijl een groter deel (22%) stelt er niet op te zijn vooruit gegaan ten opzichte van anderen.
- De positief gestemden geven aan er de afgelopen twintig jaar op te zijn vooruit gegaan in relatie tot anderen. Een klein deel (13%) is er minder dan anderen op vooruit gegaan. Bijna een derde (30%) ziet vergelijkbare vooruitgang in relatie tot anderen en 7% stelt dat men er meer dan anderen op vooruit is gegaan.

Meerderheid heeft persoonlijke financiële situatie onder controle en verwacht geen problemen

- Bijna een kwart (23%) van de Nederlanders stelt de persoonlijke financiële situatie volledig onder controle te hebben. Een substantiële groep verwacht geen problemen zolang de inkomsten niet te sterk dalen (43%) en men niet geconfronteerd wordt met het verlies van de eigen baan of die van de partner (16%).
- Een klein deel (14%) geeft aan altijd geld tekort te komen.

Bankiers en financiële adviseurs hoofdschuldigen, maar ook Amerikaanse overheid, beleggers en aandeelhouders verantwoordelijk voor crisis

De schuld van de huidige crisis ligt onder meer bij bankiers en financieel adviseurs (57%), de Amerikaanse overheid (40%) en aandeelhouders en beleggers (26%). Andere vaak benoemde oorzaken zijn de Nederlandse overheid (21%), de begerige burger (18%) en het bedrijfsleven (12%). Overige overheden (8%) en de Amerikaanse burger (7%) worden minder vaak genoemd.

Grote verdeeldheid ten aanzien van bezuinigingen

De laatste tijd wordt door de regering gesproken over bezuinigingen, omdat het begrotingstekort oploopt door de recessie. Een deel (43%) van de bevolking vindt dat er moet worden bezuinigd, terwijl een even grote groep (ook 43%) vindt van niet. Het overige deel (14%) zegt geen mening te hebben.

Opinie ten aanzien van de financiële crisis

- Ruim de helft (51%) van de Nederlanders is van mening dat de financiële crisis sterk wordt overdreven door de media.
- Een substantieel deel (44%) vindt dat de regering paniekvoetbal speelt.
- Drie op de vier Nederlanders (75%) geeft aan niet te willen bloeden voor de graaicultuur van anderen.
- Ruim een derde (36%) is het eens met de stelling dat iedereen de komende jaren iets zal moeten inleveren om daarmee het land te dienen.
- Een meerderheid (59%) vindt dat mensen die er de afgelopen jaren het meest op zijn vooruitgegaan nu ook het eerst moeten inleveren.
- Wat betreft iets minder dan de helft (46%) van de Nederlanders is sprake van kortetermijnvisie, terwijl we ons beter kunnen richten op de verdere toekomst.
- Tot slot verwacht een deel van de bevolking (22%) dat de welvaart nooit meer terug zal komen op het niveau van de afgelopen jaren.

Geld besparen door terugschroeven van grote uitgaven, niet door belastingverhoging

- De beste manier voor de overheid om geld te besparen is het uitstellen van defensie-uitgaven (bijvoorbeeld de JSF) en het afschaffen van de hypotheekrenteaftrek voor huizen boven de 1 miljoen euro (beide 61%). Daarnaast is het terugtrekken van de troepen uit Afghanistan een goede manier om geld te besparen (55%), evenals bezuiniging op ontwikkelingssamenwerking (44%), kunst en cultuur (37%) en de aanleg van wegen en infrastructuur (10%). Een marginaal deel (1%) is voorstander van bezuiniging op onderwijs.
- Minder populair zijn maatregelen die de persoonlijke situatie raken zoals het geleidelijk opvoeren van AOW-leeftijd (16%), geleidelijk afbouwen van de hypotheekrenteaftrek (15%) en het bevriezen van lonen en uitkeringen in de komende twee jaar (14%).
- Slechts een klein deel van de bevolking (4%) is voorstander van het verhogen van belastingen en accijnzen.

Meerderheid verkiest bezuinigingen boven lenen, maar laat tegelijk de staatsschuld oplopen

- De meerderheid van de Nederlanders geeft de voorkeur aan bezuinigingen (78%) boven lenen (22%).
- Een kwart (25%) van de bevolking geeft aan te kiezen voor het verhogen van belastingen, terwijl driekwart (75%) de staatsschuld laat oplopen.
- Twee derde deel (66%) heeft een voorkeur voor investeringen in groen, een derde (34%) kiest voor investeringen in asphalt.
- De meerderheid van de Nederlanders (60%) verkiest bezuinigingen op defensie boven bezuinigingen op ontwikkelingssamenwerking (40%).
- Ruim de helft (51%) geeft de voorkeur aan het opvoeren van de AOW-leeftijd, iets minder dan de helft (49%) verkiest het afschaffen van de hypotheekrenteaftrek.

Substantieel deel ziet voordelen in de huidige crisis

Een klein deel (4%) van de bevolking ziet overwegend voordelen in de huidige crisis, terwijl de grootste groep evenveel voor- als nadelen ziet (39%). Ruim een derde deel (35%) ziet overwegend nadelen of alleen maar nadelen (7%). Geen mening had 15%.

Belangrijkste voordelen van huidige crisis liggen op moreel vlak

De belangrijkste voordelen van de financiële crisis ligt in het gegeven dat mensen meer gaan nadenken over wat echt belangrijk is in het leven (66%) en het halt dat wordt toegeroepen aan de bonuscultuur (65%). Ook bestaat de verwachting dat huizenprijzen zullen stabiliseren of dalen en vacatures waarvoor te weinig mensen waren (bijvoorbeeld politie, zorg, onderwijs) zullen worden ingevuld (beide 39%). Andere voordelen zijn de lage benzineprijzen (31%), verbetering van onderhandelingspositie van de consument (27%), meer aandacht voor milieu en duurzaamheid (23%) en meer steun voor ingrijpende wijzigingen in het sociaaleconomisch stelsel (bijvoorbeeld op gebied van AOW en hypotheekrenteaftrek, 16%). Een klein deel (6%) ziet geen enkel voordeel in de financiële crisis.

Huidige financiële crisis zal 1 tot 5 jaar duren tot optreden van economisch herstel

Het grootste deel van de Nederlanders verwacht dat de huidige financiële crisis 1-2 jaar (31%) of 2-5 jaar (28%) zal duren voordat economisch herstel zal optreden. Een klein deel veronderstelt dat dit herstel 5 tot 10 jaar (6%) of langer dan 10 jaar (1%) op zich zal laten wachten. Volgens een ander deel (14%) van de bevolking zal de crisis een ½ tot 1 jaar duren, of zelfs minder dan een half jaar (2%)

Maatregelen vanwege de financiële crisis

- Een groep van 28% geeft aan met vakantie in Nederland te blijven als gevolg van de financiële crisis. De meerderheid (55%) geeft aan dit niet te doen. Weet niet zegt 17%.
- Een kwart (25%) van de Nederlanders geeft aan bewust zoveel mogelijk Nederlandse producten te kopen als maatregel vanwege de crisis. Ruim de helft (60%) doet dit niet. Weet niet zegt 14%.
- Een klein deel (7%) van de bevolking denkt aan overstappen naar een andere bank vanwege de crisis. Een ruime meerderheid (85%) geeft aan dit niet te overwegen. Weet niet zegt 8%.
- De meerderheid (63%) geeft aan te besparen op grote uitgaven als maatregel vanwege de huidige crisis. Bijna een derde (30%) zegt dit niet te doen. Weet niet zegt 7%.

Burgers en bedrijfsleven vooral genoemd als weg uit de crisis

De weg uit de crisis naar een stabiele samenleving in Nederland ligt vooral in handen van de burgers (10%), het bedrijfsleven (9%), de Europese Unie (6%) of de toezichthouders (3%). Het CDA is de politieke partij die op het meeste vertrouwen kan rekenen (8%), gevolgd door PvdA (5%), VVD en PvdV (beide 3%), D66, SGP en SP (allen 2%), GroenLinks (1%).

Methode van onderzoek

Het onderzoek is gebaseerd op een vragenlijst onder een grootschalige representatieve steekproef van de Nederlandse bevolking van 18 tot en met 70 jaar ($n=1.405$). De dataverzameling vond plaats op 9 en 10 maart 2009. Voor de dataverzameling is gebruikgemaakt van het StemPunt.nu-panel van Motivaction (www.stempunt.nu) waar nu ruim 90.000 Nederlanders aan deelnemen.

De resultaten zijn door middel van propensityweging gecorrigeerd voor de invloed van internetpanels.

De resultaten zijn niet representatief voor de totale Nederlandse bevolking omdat mensen boven de 70 jaar niet zijn meegenomen. De resultaten zijn dus alleen generaliseerbaar naar de Nederlandse bevolking tussen de 18 en 70 jaar.

Overzicht metingen Stand.tv, voorheen Maatschappelijke Barometer

Tabel A: Legenda metingen

Meting	Thema	Datum uitzending
1	Introductie barometer	07-03-2005
2	Softdrugsbeleid	18-04-2005
3	Tolerantie	02-05-2005
4	Maatschappelijke klimaat na het referendum over Europese grondwet	16-06-2005
5	Acceptatie homoseksualiteit	04-07-2005
6	Begroting van het Volk 1	19-09-2005
7	Extra meting Stand van de barometer	19-09-2005
8	Theo van Gogh/Vrijheid van meningsuiting	02-11-2005
9	Vrijwilligerswerk en mantelzorg	06-12-2005
10	Wensen en verwachtingen voor 2006	30-01-2006
11	Gezondheid, eten en overgewicht	27-03-2006
12	Europa	31-05-2006
13	Begroting van het Volk 2	18-09-2006
14	Programma van het Volk (maatschappelijk vertrouwen en veiligheid)	11-10 & 18-10-2006
15	Programma van het Volk (economie en inrichting)	25-10 & 01-11-2006
16	Programma van het Volk (overheid, politiek en verzorgingsstaat)	08-11 & 15-11-2006
17	Programma van het Volk (programma, partijfilosofie, leiderschap)	20-11-2006
18	Het nieuwe regeerakkoord	26-02-2007
19	Klimaatverandering	02-07-2007
20	Begroting van het Volk 3	17-09-2007
21	Nederland 6 jaar na 11 september	10-09-2007
22	Fitna	28-03-2008
23	Meting stand van de barometer	15-09-2008
24	Stand van de Barometer, kredietcrisis en schulden	10-11-2009
25	Gevolgen financiële crisis voor Nederlandse bevolking	13-03-2009

Informatie

Voor nadere toelichting kunt u contact opnemen met:

Frits Spangenberg
f.spangenberg@motivaction.nl

MOTIVATION

research and strategy
Postbus 15262
1001 MG AMSTERDAM
Marnixkade 109 F
1015 ZL AMSTERDAM
T +31 (0)20 589 83 83
F +31 (0)20 589 83 00
W www.motivaction.nl